

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI FANLAR AKADEMIYASI
MINTAQAVIY BO‘LIMI
XORAZM MA‘MUN AKADEMIYASI**

XORAZM MA‘MUN AKADEMIYASI AXBOROTNOMASI

Axborotnoma OAK Rayosatining 2016-yil 29-dekabrdagi 223/4-son qarori bilan biologiya, qishloq xo‘jaligi, tarix, iqtisodiyot, filologiya va arxitektura fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

**2026-2/5
Xorazm Ma‘mun akademiyasi axborotnomasi
2006 yildan boshlab chop qilinadi**

Xiva-2026

MUNDARIJA

Pazilova N.M. Kishilik olmoshlari xalq madaniyatining tarkibiy qismi sifatida	5
Pulatova R.A. Voices in fixed expressions: how phraseological units carry human sense in discourse	8
Qosimova M., Yusupova S.A'. Visual and textual linguistic innovation in digital communication	11
Qurbonova M.J. Murakkablashgan sodda gaplar va qo'shma gap turlarining she'riy matnda qo'llanilish xususiyati	13
Rahmatullayeva G.N. Kolonializm va mustamlaka davri adabiyotida ichki olam konseptlari: ingliz va o'zbek misollarida lingvomadaniy tahlili	16
Raimqulova S.B. Nazariy adabiyotlarda ijodkorning adabiy-estetik konsepsiyasiga doir qarashlar	19
Rajabova D.R. Theoretical Background of Idioms as Phraseological Units in English	22
Rakhimova U.S., Ataxanova G.A. Badiiy matnlarda xushmuomalalikning ifodalanishi	25
Rasulqulova S.Sh. Ikki tillilik va til kompetensiyasi: zamonaviy tilshunoslik nuqtai nazaridan yondashuvlar	30
Raxmatullayev Z.X. Mifologik talqinda badiiy nutq uslubi	34
Rejabova N. Ingliz va o'zbek axborot matnlarida zamon transformatsiyasining lingvistik talqini	36
Ro'zmetov H.Q., Kodirberganova M.G'. Fransuz tilida faire fe'li bilan yasalgan frazeologik birliklarning struktur-semantik tahlili	39
Ruzikulov F.Sh., Musoyeva Kh.U. A linguostylistic study of the lexeme "heart" in selected contexts of Jane Austen's "Pride and Prejudice"	42
Sabirova S.B. "Oshiqnoma" turkum dostonlarida nasr va nazm mutanosibligi: saj' va she'riy parchalarning syujet rivojida o'rni	44
Sadriddinzoda S.Sh. Ole of religious lexicology in the life and works of J. Joyce	48
Saidova M.Y. XX asr Buxoro navoiyshunoslik maktabi va uning taraqqiyoti	51
Salimova Sh.Yo. Euphemisms: Their Role in Modern Language and Communication	53
Samandarova G.Ya. Katta sonlarning paremiologik talqini: "ellik", "oltmish" birliklarining lingvokulturologiyasi	57
Saparova M.R. Ingliz va o'zbek polifonik romanlari qiyosiy tahlili	59
Sapayeva F.N. O'zbek va ingliz tillarida mifonim tushunchasi va uning qamrovi	62
Sayfiyeva Sh.A. Linguogenetic features of toponyms in English and Uzbek	65
Sayfullayeva Z. "Sohibqiron Amir Temur" qissasining matniy tahlili	68
Sayfullayev Z.A. Yakkabog' tumani toponimlarining lingvistik shakllanish bosqichlari	71
Sharipova F.B. A comparative study of phonostylistic features in English and Uzbek languages	74
Sharipova N.X. O'zbek va ingliz paremiyalarining funksional tipologiyasi	76
Shodmonova M.J. "Tushda kechgan umrlar" asarida tush xronotopining ifodalanishi	79
Shokirova X. O'zbek tilida pragmatolingvistik yondashuv imkoniyatlari	81
Sodiqova D.T., Rajabova M.M. "Yusuf va Zulayho" turkumidagi asarlar tasnifi	83
Sohibova Z., Nematova S. O'zbek she'riyatida tun va tong timsollari	86
Solijonova D.L. The concept of discourse and its psycholinguistic foundations	89
Tashpulatova S.B. The role of borrowing in the development of Uzbek aviation terminology	91
Temirova Sh.K. Syntactic structures in the short stories of O. Henry: a comparative-typological analysis	94
Tojimirzayeva M. Badiiy tasvirning qiyosiy tahlili	97
Tolibova N.N. The figurative-logical function of riddles as a paremiological genre	100
Tursunaliyeva M.A., Shomusarov Sh.G. Ogahiy hamdlarining matnshunoslik tahlili: nido san'atining struktur-funksional o'rni	102
Tursunov M.M., Farxodova D.O'. Ingliz va o'zbek tillarida rang-tasvirga oid leksik birliklarning kognitiv tahlili	105
Tursunov M.M., Shuhratov Sh.Sh. Ingliz va o'zbek tillarida "qalb" tushunchasini ifodalaydigan leksik birliklarning emotiv xususiyatlari	108
Umirova S.M. Mualliflik korpusini tuzishdagi turli masalalar	110
Urokov Sh.T. Sociopragmatic and linguocultural modeling of honorific expressions in Japanese and Uzbek	113
Usanova R.O. The interplay of semantic and pragmatics in hydrodonomic naming: a cross-cultural perspective from Uzbekistan and England	116
Usmonova D.S., Majidova D. Fiktiv harakat modellari va ularning kognitiv tilshunoslikdagi talqini	118

environment that still continuously responds to changing cultural patterns such as the above. There is evident historical stratification in the English naming of places, as many names and forms were adopted as historical layers of the language at various times in its history, with various patterns in place names based upon the times of contact and conquest in a language at various stages of its culture. So many places are heavily fossilized in the English language, the meanings of which are long ago lost to their speakers yet are saved as linguistic artifacts from the language's earlier moments. On the other hand, Uzbek place names appear more semantically transparent and structurally productive. This is attributed to the durability of Turkic word-formation models, and the stable semantic motivation of place names in the Uzbek linguistic medium. While Uzbek place naming styles were also influenced by aspects of Persian, Arabic and pre-Turkic languages, these layers have been co-opted into productive morphological systems, and hence place names have a function to carry meaning to those speakers of Uzbek. The comparative linguogenetic analysis of English and Uzbek toponyms confirms that place names function as stable linguistic units that preserve historical, cultural, and spatial information across time. The findings demonstrate that English toponyms are characterized by deep historical stratification and a high degree of etymological fossilization resulting from prolonged language contact and phonological change. In contrast, Uzbek toponyms retain greater semantic transparency and structural productivity, reflecting the continuity of Turkic word-formation patterns and stable naming motivations.

REFERENCES:

1. Smith, A. H. English Place-Name Elements. Cambridge: Cambridge University Press, 1956, pp. 34–88.
2. Ekwall, E. The Concise Oxford Dictionary of English Place-Names. Oxford: Oxford University Press, 1960, pp. 61–74.
3. Fellows-Jensen, G. Scandinavian Settlement Names in England. Copenhagen: AkademiskForlag, 1972, pp. 56–79.
4. Crystal, D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. Cambridge: Cambridge University Press, 2003, pp. 101–105.
5. Qorayev, S. O'zbektoponimiyasi. Toshkent: Fan, 2006, pp. 29–67.
6. Nafasov, T. O'zbekistontoponimlarilug'ati. Toshkent: Sharq, 2010, pp. 41–52.
7. SayfiyevaSh.A. Semantic transformations of toponyms in the process of literary translation. (2025). *World Bulletin of Social Sciences*, 51, -p 66. <https://doi.org/10.17605/>

UO'K 821.512.133.09:091

“SOHIBQIRON AMIR TEMUR” QISSASINING MATNIY TAHLILI

(Davlat adabiyot muzeyi fondi misolida)

Z.Sayfullayeva, magistrant, Chirchiq davlat pedagogika universiteti, Chirchiq

Annotatsiya. Ushbu maqolada Alisher Navoiy nomidagi Davlat adabiyot muzeyida saqlanayotgan 546/VI inventar raqamli داستان امیر تیمور صاحب قران (“Dostoni Amir Temur Sohirqiron”) qo‘lyozma matni tahlili xususida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: qissa, qo‘lyozma matn, til, shakl, matnshunoslik, tahlil.

Аннотация. В статье рассматривается анализ рукописного текста «Дастана сахибқирани Амира Темура» (داستان امیر تیمور صابہ قران) инвентарным номером 546/VI, хранящегося в Государственном литературном музее имени Алишера Навои.

Ключевые слова: рассказ, рукописный текст, язык, форма, текстология, анализ.

Abstract. The article examines the analysis of the manuscript “Dastana Şahırbırana of Amir Temur” (داستان امیر تیمور صابہ قران), inventory no. 546/VI, preserved in the Alisher Navoi State Museum of Literature.

Keywords: story, manuscript text, language, form, textual studies, analysis.

XVIII asr milliy adabiyotimiz tarixida “Sohirqiron Amir Temur” qissasi shu davr nasriga xos yutuqlarni o‘zida aks ettiruvchi xalqona ruhda bitilgan asarlar sirasiga kiradi. Mazkur qissa uning muallifi Muhammadxoja ibn Ja‘farxoja hayoti to‘g‘risida aniq ma‘lumot beruvchi yagona asar bo‘lib, adib hayoti va ijodi bilan bog‘liq qarashlar A.Arslonovning tadqiqotlarida yoritilgan [1]. Unda

asarning 1706-1713-yillarda Xorazm adabiy muhitida yozilganligi qayd etiladi. Shunga ko'ra ijodkorni XVII–XVIII asrlarda yashab o'tgan deyish mumkin.

Ma'naviy boyligimiz, o'tmish adabiyotimizning nodir namunalari to'g'risida ma'lumot beruvchi qo'lyozma manbalarining nechog'lik muhim ekanini ko'ramiz. Ulardagi yozuv, uslub va badiiyatga arablar istilosining ta'siri bo'lmay qolmagan, albatta. Xalqimizning shonli tarixi, tili, madaniyatidan darak beruvchi yodgorliklarning aksar qismi arab alifbosi asosida shakllangan eski o'zbek yozuvida bitilgan.

“Matn talqini tadqiqi qo'lyozma asarning adabiy manba sifatidagi qimmatini baholash, badiiy asar matni haqida to'liq tasavvur paydo bo'lishida obyektiv asos bo'lib xizmat qiladi” [5]. Bunda matn tarixi va tahlilini amalga oshirish manba to'g'risidagi dastlabki muhim xulosalarni berish barobarida asar badiiyatiga qadam qo'yishda ko'prik vazifasini bajaradi. Shunday ekan, ishni matn tahlilidan boshlash maqsadga muvofiqdir.

546/VI inventar raqamli داستان امیر تیمور صاحب قران “Dostoni Amir Temur Sohibqiron” qo'lyozmasi[6] o'nga yaqin boshqa nusxalardan avvalroq ko'chirilgani bilan ajralib turadi. Asar so'ngida ko'chirilish sanasi – hijriy 1258-yil (milodiy 1842-yil) ko'rsatiladi. Matn qora siyoh bilan, sarlavhalar esa asosan qizil rangda, ba'zan qorada, mayda nasta'liq xatida ko'chirilgan. Amir Temurning hayot yo'li, jangovar va siyosiy faoliyati to'g'risidagi ushbu qissa sodda til va xalqona uslubda yozilgan bo'lib, sohibqironning tug'ilishi va ota-bobolari haqidagi hikoya bilan boshlanadi, musulmon olamining muqaddas ziyoratgohi Ka'bani tavof qilish bilan yakun topadi.

Sahifalar quyi qismida poygir berib boriladi. Matn dastavval 17-18 satrdan qo'lyozma oxiriga tomon esa 25 satrgacha tartibda ko'chirilgan. Asosiy matn turkiy tilda keltirilgan, shuningdek, unda forsiy va arabiy kalimalar ham mavjud. Qo'lyozma boshqa asarlar bilan birga uchta tamg'ali, charm takiyali, jigarrang qattiq karton muqovali kitobning 49 varag'ida (118b-163a) yozilgan. O'lchami: 15,5x26 cm.ni tashkil etadi.

Muallif asarni yozishda ilmiy, tarixiy va badiiy asarlardan ijodiy foydalangan. Buni qissa tarkibidagi bob va ayrim fasllar boshlanmalarida muallif tilidan aytib o'tilgan quyidagi jumlar ham isbotlaydi:

“Ammo “Qissa”da va “Siyar”da, “Ravzat ul-as'hob”da va “Ravzat ul-ahbob”da va “Musibatnoma”da va “Iskandarnoma”da va “Amir Hamza”da va “Abo Muslim”da va jami ilmi qol va ilmi hol birla paydo qilg'on kitoblardan tarjima qilib, masali shoh rohiq'a kirguzmakkim, o'g'uvchilarning zehni malol bo'lmag'ay...” [118b].

“Bu orada voqealardan biroz aytib hikoyati “Tarix”, “Hikoyati Xoku”da andog' ayturkim, Bayonqulixonning to'quz qizi bor erdi” [131b].

Matnni ko'zdan kechirish davomida qo'lyozmaning 139b, 149a betlarining ba'zi qismlarida nasta'liq xatining matndagi an'anaviy holatidan biroz o'zgargan shaklini ko'ramiz. Shuni ham aytish joizki, qo'lyozma tezkor sur'atda ko'chirilgani bois unda ayrim tuzatishlar va juz'iy kamchiliklar mavjud. Xususan, manbada 136a bet 16-satrdagi يگیت (yigit) so'zida kelgan ت (te) harfi o'rnida ب (be) yozilishi, 136b bet 8-satrdagi يبارگان (yuborgan) so'zi oxiridagi ن (nun) harfining yozilmay qolgani, 155b bet 11-satrdagi امر (amr) so'zidagi بitta ی (yo) harfining ortiqcha kelishi natijasida امیر (amir) – “hukmdor” ko'rinishida o'qishga sabab bo'lishi kabi holatlar uchrasa, 119a, 123b, 126a, 127b, 128a, 131a, 143b, 144b, 145b, 146b, 155a, 157a, 157b, 158a va boshqa betlarda xato ko'chirilgan so'z va jumlar bo'yalgan yoki ustidan chizilgan o'rinlar kuzatiladi. Bundan tashqari bir so'zni ikki marta ko'chirish (123b), so'z qatorga sig'maganda keyingi satrdan ba'zan harf, ba'zan so'zni qaytadan yozish (123a, 155b) holatlari uchraydi. Qo'lyozma nusxani ko'chirishdagi shoshilish ayrim baytlarda ham namoyon bo'ladi. Masalan, 123b betda kelgan Tag'oy Bahodur munojotida davomiy nuqtalar orqali ko'chirish davomida asosiy matndan qolib ketgan va keyingi qatorlarda yozilgan misralar o'rni ko'rsatiladi. Yoki matn tarkibidan tushirib qoldirilgan jumlar misralar orasiga yozib ketilganda ular “qanotcha” bilan she'rdan ajratiladi. Masalan:

“Hikoyati g'azal bu turur:

“Sendin avval uch kimsa o'tti, ey Sohibqiron,

Jamshid, Iskandari Sulaymon”.

Manbaning 131a beti 18-satrdagi Kamol Xo'jandiy tomonidan Amir Temur kelajagi bashorat qilingan xabarnomada *"Hikoyati g'azal bu turur"* jumlasida asosiy matndan tushirib qoldirilgani sababli "qanotcha" belgisi bilan she'r ichida "sendin" so'zidan keyin yozilgan. Bundan tashqari, bizningcha, asar qahramonlari nomida 146b bet 1-satrdagi *"Alqissa, Amir Temur xon Buxoro shahrin oldi tumanlarig'a o'zidin hokim qo'ydi"* gapida **"Amir Qoraxon"** o'rniga **"Amir Temur"** nomi yozilishi ham ko'chirilishdagi juz'iy xatoliklardan biridir. Chunki matn tafsilotlariga ko'ra, Amir Temur Amir Qoraxon bilan bo'lgan jangda Landhur va Taymus bilan olishuvda oyog'idan jarohat oladi. Temurning sarkardalari uni himoya qilib, Samarqandga olib ketadi. Bu orada shahar Amir Qoraxon hukmida bo'ladi.

Qo'lyozma matniga xos bo'lgan yana bir xususiyat – ba'zi so'zlarning turli o'rinlarda farqli shaklda ifoda etilganligidir. Masalan, "topdi" so'zi *"topdi-tobti-tobdi"* shakllarida, "dedi" so'zining *"tedi-dedi"* shaklida, "ketdi" so'zi *"ketdi-ketti"* shaklida, "ot" so'zining *"od-ot"* shaklida, "turgan" so'zi *"turgan-turg'on"* shaklida, "-gin" qo'shimchasining *"-g'il-gil-gin"* shakllarida, "-gani" qo'shimchasi *"-gali-g'ali-gani"* shakllarida, "-lik" qo'shimchasi *"-liq-lig'"* shaklida, "-dir" qo'shimchasi *"-dur, -turur"* shakllarida kelishi shular jumlasidandir.

Manba ko'chirilishida xattot tomonidan ayrim so'z va uning qismlari hamda qo'shimchalar tushirib qoldirilgan o'rinlar mavjud bo'lib, biz uni transliteratsiya davomida matn mazmuniga ko'ra tikladik:

136a bet 14-satrdagi *"Amirning kamarindin (tutub) choshgohdin to peshingacha taloshdilar"* gapida **"tutub"** so'zi, 138b bet 12-satrdagi *"Bir kun Hakim otani (ko'rib) bir nima ko'nglidin aydi"* gapidagi **"ko'rib"** so'zi, 144a bet 18-satrdagi *"Kunlarda bir (kun) bir ohuvi munaqqash qochti"* gapida **"kun"** so'zi, 145a bet 11-satrdagi *"Har birining qad-qomati yuz gaz erdi. Siynasi ikki (yuz gaz erdi)"* gapida **"yuz"** so'zi; 146a bet 18-satrdagi *"Amir Temur(ni) Xisravxon birla O'zbekxon Samarqand pinhon qo'ydi"*, 151b bet 5-satrdagi *"...(Gur)jiston lashkari tamomi kelib Sohirqirong'a bay'at qildilar"* jumlasidagi **"Gurjiston"** so'zi avvalidagi **"Gur-"** qismi, 123a bet 16-satrdagi *"Amir(ni) mullag'a berdi"* gaplarida **(-ni)** tushum kelishigi, 147b 16-satrdagi *"...Sayyid ota(ning) muborak ayoqlariga yiqildi"* jumlasida **(-ning)** qaratqich kelishigi qo'shimchalari kabilar tushirib qoldirilgan.

Nasta'liq yozuvida bitilgan mazkur asar ushbu xat turiga xos bo'lgan paleografik belgilarni o'z ichiga oladi. Ular quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- ayrim so'zlar bir-birining ustiga mingashtirib yozilgan;
- so'zlar qo'lyozmada turlicha shakllarga ega;
- so'z tarkibidagi qo'shimchalar ba'zan qo'shib, ba'zan ajratib yozilgan;
- satrusti va satrosti belgilar odatda uchramaydi, ammo tushunilishi qiyin bo'lgan ayrim so'zlarda bunday belgilarning to'liq bo'lmagan ko'rinishlari mavjud;
- nuqtali harflar yonma-yon kelganda ulardagi nuqta umumiy yig'ma holda ifodalanadi;
- ش (shin), س (sin); harflari ba'zan tishsiz yozilib, ularning usti va ostiga uch nuqta qo'yilgan;
- پ (pe), چ (chim) harflari ayrim o'rinlarda ب (be), ج (jim) tarzida, گ (gof) harfi barcha o'rinlarda ک (kof) shaklida berilgan. Ammo qaysi harf kelayotgani matn mazmunidan anglashiladi.

XVII-XVIII asrlarga xos nasriy asarlar tarkibida keluvchi nazm namunalarini qissada ham kuzatiladi. Unda jami sakkizta she'riy parcha mavjud bo'lib, uchta forsida bitilgan. Aruz va barmoq vaznlarida o'z aksini topgan mazkur she'rlar ba'zan matn ichida, ba'zan ajratilgan holda ikki qator qilib yozilgan. Ular boblar tarkibida boshlanma yoki xulosa sifatida, shuningdek, qahramonlar ruhiyatini ifodalashda o'ziga xos o'rin egallaydi.

Umuman olganda, maqolada *"Sohirqiron Amir Temur"* qissasining 546/VI inventar raqamli qo'lyozma nusxasi tadqiq qilinar ekan, asarning ko'chirilish tarixi, paleografik xususiyatlari, orfografik va morfologik variantlari, matnda uchraydigan xatolar hamda ularni tiklash usullari ilmiy asosda yoritildi. Qo'lyozmaning boshqa ma'lum nusxalarga nisbatan ilgariroq ko'chirilgani, shuningdek, matn tarkibidagi ayrim o'ziga xos jihatlar uning manba sifatidagi qimmatini yanada oshiradi.

Matn tahlili qo'lyozmadagi shoshilib ko'chirilish natijasida yuzaga kelgan kamchiliklar, xususan, harf almashishlari, so'z va qo'shimchalarning tushib qolishi, takrorlar hamda variantli

shakllar mavjudligini ko'rsatdi. Shu bilan birga, xattot faoliyati, nasta'liq xatiga xos paleografik belgilar, matnda forsiy va arabiy unsurlarning qo'llanishi davr adabiy tili va uslubini o'rganish uchun muhim material ekanini tasdiqlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Arslonov A. "Temurnoma"larning qo'lyozma manbalari va qiyosiy-tekstologik tadqiqi: Filol.fan.bo'yicha falsafa dok. ... (PhD) diss. – Termiz, 2021. – 133 b.
2. Boltaboyev H. Matn va uning filologik fanlar tizimidagi o'rni // O'zbek mumtoz adabiyotini o'rganishning nazariy va manbaviy asoslari. // – Toshkent: Mumtoz so'z, 2019
3. Dadaboyev O. G'arb va Sharq adabiy kontekstida Amir Temur shaxsi talqini. Filol.fan.b.fals.dok. ...diss. – Toshkent, 2020. – 150 b.
4. Jabborov N. Badiiy matn tahririning xos xususiyatlari. // O'zbek adabiyotshunosligida talqin va tahlil muammolari. (Ilmiy-nazariy anjuman materiallari) // – Toshkent: Mumtoz so'z, 2014. – B.28–32
5. Sirojiddinov Sh. Matnshunoslik saboqlari. – Toshkent: Navoiy universiteti, 2019. – 128 b.
6. Muhammadxoja ibn Ja'farxoja. داستان امیر تیمور صاحب قران ("Sohibqiron Amir Temur"). Qo'lyozma. Alisher Navoiy nomidagi Davlat adabiyot muzeyi fondi. Inv. № 546/VI.

UO'K 81'373.4:911.371(575.1).

YAKKABOG' TUMANI TOPONIMLARINING LINGVISTIK SHAKLLANISH BOSQICHLARI

Z.A.Sayfullayev, o'qituvchi, Shahrisabz davlat pedagogika instituti, Shahrisabz

Annotatsiya. Ushbu maqolada Yakkabog' tumani hududidagi toponimlarning lingvistik shakllanish bosqichlari tashkil qilinadi. Tadqiqotda toponimlarning etimologik tahlili, ularning shakllanish mexanizmlari, semantik xususiyatlari hamda lingvistik evolyutsiyasi o'rganilgan. Maqolada toponimlarning turkiy, fors-tojik va arab tillari ta'siri natijasida shakllangan qatlamlari aniqlangan. Tadqiqot natijalari mintaqaning tarixiy, madaniy va lingvistik rivojlanishini tushunishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Yakkabog', toponimika, lingvistik shakllanish, etimologiya, semantika, tarixiy lingvistika, o'zbek onomastikasi, geografiy nomlar.

Аннотация. В данной статье описываются этапы языкового формирования топонимов в Яккабагском районе. В исследовании рассматривается этимологический анализ топонимов, механизмы их формирования, семантические особенности и языковая эволюция. В статье выделены слои топонимов, сформировавшихся в результате влияния тюркских, персидско-таджикских и арабских языков. Результаты исследования важны для понимания исторического, культурного и языкового развития региона.

Ключевые слова: Яккабог, топонимия, языковое образование, этимология, семантика, историческая лингвистика, узбекская ономастика, географические названия.

Abstract. This article outlines the stages of linguistic formation of toponyms in the Yakkabag district. The study examines the etymological analysis of toponyms, their formation mechanisms, semantic features, and linguistic evolution. The article identifies layers of toponyms formed as a result of the influence of Turkic, Persian-Tajik, and Arabic languages. The results of the study are important in understanding the historical, cultural, and linguistic development of the region.

Key words: Yakkabog, toponymy, linguistic formation, etymology, semantics, historical linguistics, Uzbek onomastics, geographical names.

Toponimlar - bu yerdagi tabiiy va madaniy obyektlarning nomlari bo'lib, ular xalqning tarixi, madaniyati, tilining o'ziga xos xususiyatlarini o'zida aks ettiradi. Yakkabog' tumani Qashqadaryo viloyatining qadimiy hududlaridan biri bo'lib, uning toponimikasi o'zbek tilining boy manbalaridan hisoblanadi. Ushbu toponimlarni o'rganish orqali nafaqat mintaqaning lingvistik rivojlanishi, balki uning tarixiy va madaniy evolyutsiyasi haqida ham qimmatli ma'lumotlar olish mumkin.

Tadqiqotning maqsadi Yakkabog' tumani toponimlarining lingvistik shakllanish bosqichlarini aniqlash, ularning etimologik, morfologik va semantik xususiyatlarini o'rganishdir.

Yakkabog' hududiga oid toponimlar turli ilmiy mezonlar asosida tasniflanadi. Avvalo, ularni kelib chiqishi, ya'ni etimologik xususiyatlariga ko'ra guruhlash mumkin. Bu jihatdan mahalliy turkiy,